

וְהָיָה כְּעֶרְעֵר בְּעֶרְבָה... וְהָיָה כְּעֶץ | שְׁתוּל עַל-מַיִם

סימי פיטרס Source Sheet by

ירמיהו י"ז:א'-כ"ז

(א) חֲטָאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בְּרוּזַל בְּצַפְרֵן שְׁמִיר חֲרוּשָׁה עַל-לִוּחַ לִבָּם וּלְקִרְנוֹת מְזֻבְחוֹתֵיכֶם: (ב) כְּזֹכֵר בְּנֵיהֶם מְזֻבְחוֹתָם וְאֲשֵׁרֵיהֶם עַל-עֵץ רַעֲנָן עַל גְּבְעוֹת הַגְּבָהוֹת: (ג) הָרָרִי בְשֹׁדָה חִילָהּ כָּל-אוֹצְרוֹתֶיהָ לִבּוֹ אֲתָן בְּמַתִּיָּהּ בְּחֲטָאת בְּכָל-גְּבוּלֶיהָ: (ד) וְשִׁמְטָתָהּ וּבָהּ מִנְחַלְתָּהּ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ וְהַעֲבַדְתִּיךָ אֶת-אֲבִיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ כִּי-אֵשׁ קִדְחָתֶם בְּאֶפֶי עַד-עוֹלָם תוֹקֵד: {ס} (ה) כֹּה & אָמַר יְהוָה אֱרוֹר הַגְּבֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשֵׁם בְּשֵׁר זָרְעוֹ וּמִן-יְהוּדָה יִסּוּר לְבוֹ: (ו) וְהָיָה כְּעֶרְעֵר בְּעֶרְבָה וְלֹא יֵרָאֶה כִּי-יָבֹוא טוֹב וְשָׁכֵן חֲרָרִים בְּמַדְבַּר אֶרֶץ מְלַחָה וְלֹא תִשָּׁב: {ס} (ז) בְּרוּךְ הַגְּבֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בִּיהוָה וְהָיָה וְהָיָה מִבְּטָחוֹ: (ח) וְהָיָה כְּעֶץ & שְׁתוּל עַל-מַיִם וְעַל-יּוֹבֵל יִשְׁלַח שָׁרְשָׁיו וְלֹא (יֵרָא) [יֵרָאֵה] כִּי-יָבֹא חֹם וְהָיָה עֲלֵהוּ רַעֲנָן וּבִשְׁנַת בְּצֻרַת לֹא יִדְאָג וְלֹא יִמִּישׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי: (ט) עֵקֶב הַלֵּב מִכָּל וְאִנֶּשׁ הוּא מִי יִדְעֵנוּ: (י) אֲנִי יְהוָה חִקְרֵ לֵב בַּחֲן כְּלִיּוֹת וְלָתַת לְאִישׁ כְּדַרְכּוֹ כַּפְרִי מֵעֲלֵלָיו: {ס} (יא) קִרְא דָּגֵר וְלֹא יֵלֵד עֲשֵׂה עֶשֶׂר וְלֹא בְּמִשְׁפָּט בְּחֻצֵי יָמוֹ יַעֲזֹבֵנוּ וּבְאַחֲרֵיתוֹ יִהְיֶה נָבֵל: (יב) כֶּסֶף כְּבוֹד מָרוֹם מֵרֵאשׁוֹן מְקוֹם מְקֻדָּשְׁנוּ: (יג) מְקוֹה יִשְׂרָאֵל יְהוּדָה כָּל-עֲזָבֶיהָ יִבָּשׁוּ (יסורי) [יסורי] בְּאֶרֶץ יִכְתְּבוּ כִּי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם-חַיִּים אֶת-יְהוָה: {פ} (יד) רִפְאֵנִי יְהוָה וְאַרְפָּא הוֹשִׁיעֵנִי וְאִנְשָׁעָה כִּי תִהְלֹתִי אִתָּה: (טו) הִנֵּה-הִמָּה אֲמָרִים אֵלַי אֵיךְ דִּבַּר-יְהוָה יָבֹוא נָא: (טז) וְאֲנִי לֹא-אֶצְתִּי & מֵרַעָה אֲחֲרִיךָ וַיּוֹם אָנֹשׁ לֹא הִתְאוּיֵתִי אִתָּה יָדַעְתָּ מוֹצֵא שְׁפָתַי נִכַח פְּנִיךָ הָיָה: (יז) אֶל-תְּהִי־לִי לְמַחֲתָה מִחֲסִי-אִתָּה בַיּוֹם רָעָה: (יח) יִבָּשׁוּ רִדְפֵי וְאֶל-אֲבָשָׁה אֲנִי יִחַתּוּ הַמָּה וְאֶל-אֲחֻתָּה אֲנִי הִבִּיא עֲלֵיהֶם יוֹם רָעָה וּמִשְׁנָה שְׁבָרוֹן שְׁבָרָם: {ס} (יט) כֹּה-אָמַר יְהוָה אֵלַי הֲלֹךְ וְעָמַדְתָּ בְּשַׁעַר בְּנֵי-[הָעַם] [עַם] אֲשֶׁר יָבֹאוּ בּוֹ מִלְכֵי יְהוּדָה וְאֲשֶׁר יֵצְאוּ בּוֹ וּבְכָל שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַּם: (כ) וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם שְׁמַעוּ דְבַר-יְהוָה מִלְכֵי יְהוּדָה וְכָל-יְהוּדָה וְכָל יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם הַבָּאִים בְּשַׁעֲרֵים הָאֵלֶּה: (כא) כֹּה אָמַר יְהוָה הַשְׁמְרוּ בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאֶל-תִּשְׂאוּ מִשָּׂא בַיּוֹם הַשְּׁבֹת וְהִבַּאתֶם בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם: (כב) וְלֹא-תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבְּתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבֹת וְכָל-מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדְשַׁתֶּם אֶת-יּוֹם הַשְּׁבֹת כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם: (כג) וְלֹא שְׁמַעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת-אָזְנָם וַיִּקְשׁוּ אֶת-עַרְפֹּם לְבַלְתִּי (שׁוֹמַע) [שְׁמוֹעַ] וּלְבַלְתִּי קַחַת מוֹסֵר: (כד) וְהָיָה אִם-שָׁמַע תִּשְׁמַעוּן אֵלַי נְאֻם-יְהוָה לְבַלְתִּי & הִבִּיא מִשָּׂא בְּשַׁעֲרֵי הָעִיר

הזאת בְּיָוֶם הַשַּׁבָּת וּלְקֹדֶשׁ אֶת-יָוֶם הַשַּׁבָּת לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת-בָּהּ כָּל-מְלָאכָה: (כה)
וּבָאוּ בְּשַׁעְרֵי הָעִיר הַזֹּאת מְלָכִים & וְשָׂרִים יֹשְׁבִים עַל-כֶּסֶא דָּוִד רֹכְבִים & בָּרֶכֶב
וּבְסוּסִים הֵמָּה וְשָׂרֵיהֶם אִישׁ יְהוּדָה וַיֵּשְׁבִי יְרוּשָׁלָּם וַיֵּשְׁבָה הָעִיר-הַזֹּאת
לְעוֹלָם: (כו) וּבָאוּ מֵעַרְי-יְהוּדָה וּמִסְבִּיבוֹת יְרוּשָׁלָּם וּמֵאֶרֶץ בְּנֵימֵן וּמִן-הַשְּׁפֵלָה
וּמִן-הַהָר וּמִן-הַנָּגֶב מְבָאִים עוֹלָה וְזָבַח וּמִנְחָה וּלְבֹנָה וּמְבֹאֵי תוֹדָה בֵּית יְהוָה:
(כז) וְאִם-לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי לְקֹדֶשׁ אֶת-יָוֶם הַשַּׁבָּת וּלְבִלְתִּי & שְׂאֵת מִשְׂאֵא וּבָא
בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלָּם בְּיָוֶם הַשַּׁבָּת וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּשַׁעְרֶיהָ וְאָכְלָה אֲרָמְנוֹת יְרוּשָׁלָּם
וְלֹא תִכְבֶּה: {פ}

רש"י על ירמיהו י"ז:א'

(א) בעט ברזל. משל הוא כלומר חקוקה בשיקוע ואין נוחה למחוק, ומדרש
אגדה בעט ברזל בצפורן שמיר על ידי ירמיה שנקרא עמוד ברזל ועל ידי
יחזקאל שנאמר לו כשמיר חזק מצור נתתי מצחך: (ב) חרושה. חקוקה כזה
שהוא חורש בעומק: (ג) על לוח לבם. שאינם שוכחין עכו"ם שלהם:

סנהדרין ס"ג ב:

אמר רב יהודה אמר רב יודעין היו ישראל בעבודת כוכבים שאין בה ממש
ולא עבדו עבודת כוכבים אלא להתיר להם עריות בפרהסיא מתיב רב
משרשיא (ירמיהו יז, ב) כזכור בניהם מזבחותם וגו' וא"ר אלעזר כאדם שיש
לו געגועין על בנו בתר דאביקו ביה

רש"י על ירמיהו י"ז:ד'

ושמטתה. על כרחך תשמט ארצך את אשר לא שבתה בשבתותיכם שאמרתי
לכם ושבתה הארץ (ויקרא כ"ה:ב'): ובך. אנקם מחמת נחלתך אשר נתתי לך
שלא עשית רצוני להשמיטה, ד"א ובך מנחלתך ובך אנקם מנחלתך שאגלה
אותך ממנה: כי אש קדחתם באפני. יקדתם בנחירי:

רש"י על ירמיהו י"ז:ה'

(א) אשר יבטח באדם. בחרישו וקצירו לומר אזרע בשביעית ואוכל: (ב) זרועו.
כמו עזרו וכן תרגם יונתן רוחצניה: (ג) ומן ה' יסור לבו. שהבטיחו וצויתי את
ברכתי לכם (שם) כך שמעתי:

מלבי"ם על ירמיהו י"ז:ה'

(א) כה אמר ה', נגד מה שלא בטחו על ה' ובטחו על מצרים, כמ"ש הוי היורדים מצרים לעזרה ויבטחו על רכב וכו' ולא שעו אל ה' וכו' ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו, כי יש הבוטח באדם ובכ"ז בוטח בה', והוא אם יבטח שה' יושיעהו ע"י שר פלוני, שהגם שבוטח באדם, עיקר הזרוע והכח של הבטחון הוא בה', אבל מי שכל הבטחון שלו הוא באדם עד שגם הזרוע (שהוא הכח המניע את היד הפועלת) ישים בשר, שבוטח רק בכח בשר, ומן ה' יסור לבו לגמרי זה הוא ארור:

רד"ק על ירמיי י"ז:כ"ד

עשות בה כל מלאכה ... ומה שצוה להזהירם על השבת והיו כמה עברות אחרות בידם ואף ע"ז לפי ששמירת שבת עיקר גדול באמונת האל בחדוש העולם ובאמונה באותות ובמופתים ובקיום כל התורה וכל המשמר השבת באמונה ישרה לא במהרה הוא חוטא בשאר המצות ואמרו רבותינו ז"ל כל המשמר שבת כהלכתה אפילו עובד עכו"ם כדור אנוש מוחלין לו שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה כל שומר שבת מחללו אל תקרי מחללו אלא מחל לו והמצוה הראשונה שנצטוו ישראל קודם מתן תורה היא שבת ואתה רואה כמה גדולה שמירת שבת שהרי תלה חרבן ירושלים בשמירת שבת ומפסוק והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלים למדו רז"ל רמז ואמרו אין הדלקה מצויה אלא בבית שיש בו חלול שבת ואמרו מאי לא תכבה בשעה שאין בני אדם מצוים לכבותה והנה הפרשה מבוארת וענין פרשת היוצר גם כן מבוארת וענינה כי ההשגחה בבני אדם והיכולת ביד האל וכל שכן ישראל שהשגחתו תמיד עליהם לפיכך אמר כן אתם בידי בית ישראל:

שבת קי"ט ב

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל משמיה דרב: אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת, שנאמר: "ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא וגו' והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלים ולא תכבה". מאי "ולא תכבה"? אמר רב נחמן בר יצחק: בשעה שאין בני אדם מצויין לכבותה. אמר אביי: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת, שנאמר: "ומשבתותי העלימו עיניהם ואחל בתוכם" (יחזקאל כ"ב:כ"ו).

שבת קי"ח ב

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בְּרַ אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמְּשַׁמֵּר שַׁבַּת כְּהַלְכָתוֹ, אֶפְיָלוּ
עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה [כְּדוֹר] אָנוּשׁ — מוֹחְלִין לוֹ, שְׁנֵיאֵמַר: "אֲשֶׁרִי אָנוּשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת
וּבֶן אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שׁוֹמֵר שַׁבַּת מִחֲלָלוֹ וְשׁוֹמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת רַע" (ישעיהו נ"ו:ב').
אֵל תִּקְרִי "מִחֲלָלוֹ" אֱלֹא: "מְחֹל לוֹ".